

Mgr. Lenka Jakubcová, Ph.D.
Police Academy of the Czech Republic in Prague
Faculty of Security Management, Department of Crisis Management
jakubcova@polac.cz

ORCID: 0000-0003-4166-0972

Mgr. Kristýna Holubová

Police Academy of the Czech Republic in Prague
Faculty of Security Management, Department of Crisis Management
Police Education and Training Unit, Police of the Czech Republic
holubova@polac.cz

kristyna.holubova@pcr.cz

ORCID: 0000-0001-9430-1880

lieutenant colonel doc. Ing. Karel Šilinger, Ph.D.

Ministry of Defence of the Czech Republic
Cyber Forces and Information Operations Command
silingerk@army.cz

ORCID: 0000-0001-5509-3118

ResarchedID: AAP-7430-2021

Duální postavení příslušníků Policie ČR ve vztahu k dezinformačnímu působení

Dual Status of Members of the Police of the Czech Republic in Relation to Disinformation Influence

Abstrakt

Príspevek poukazuje na specifické duální postavení příslušníků Policie ČR v kontextu dezinformačního působení. Tito se nacházejí nejen v postavení příjemců dezinformačních obsahů (stejně jako zbytek společnosti), ale zároveň jsou na ně optikou profesního statusu, který jim zákon přiznává, kladeny zvláštní nároky a požadavky. Ty se týkají jak oblasti jejich osobní integrity a odolnosti, tak i schopnosti rozpoznat dezinformační obsahy, žádoucím způsobem se vůči nim vymezit, identifikovat jejich původce a relevantně proti nim ve smyslu trestního řádu také postupovat. Právě v tomto ohledu musí disponovat potřebnými dovednostmi, schopnostmi a kompetencemi, které jim umožní v maximální možné míře dezinformační obsahy rozpoznávat, ověřovat jejich zdroje, či připisovat autorství konkrétním osobám, v jejichž případě by v úvahu přicházely trestněprávní konsekvence. Autoři příspěvku předkládají metodologii řešení spočívající v propojení výstupů v rovině strategické (koncepční), metodické a edukační, zaměřených na posilování odolnosti příslušníků Policie ČR a navyšování jejich kompetencí v oblasti členění dezinformačnímu působení.

Klíčová slova: členění dezinformačnímu působení, dezinformace, duální postavení, Policie ČR, odolnost.

Abstrakt

The article points to the specific dual position of the Czech Police officers in the context of disinformation influence. They are not only in the position of recipients of the disinformation contents (as well as the rest of society), but at the same time they are subject to special requirements and demands resulting from their professional status granted to them by law. These apply both to the area of their personal integrity and resilience as well as the ability to recognize disinformation contents, take an appropriate standpoint towards them, identify the authors of disinformation and properly act against them in accordance with the Code of Criminal Procedure. In this respect, they must possess the necessary skills, abilities and competences that will enable them to the maximum extent possible to recognize the disinformation content as well as verify its sources or attribute authorship to specific persons for whom relevant criminal law consequences come into consideration. The authors of the article present a solution methodology consisting of the interconnected strategic (conceptual), methodological and educational outcomes aimed at increasing the resilience of members of the Police of the Czech Republic and strengthening their competences in the area of countering disinformation influence.

Keywords: Countering Disinformation Influence, Disinformation, Dual Status, Police of the Czech Republic, Resilience.

Úvod

Príspevek se zaměřuje na téma dezinformačního působení, které představuje aktuální negativní celospolečenský fenomén nabývající nových a dosud bezprecedentních rozměrů, s nimiž se potýkají vlády států, organizace i jednotlivci. Šíření nepravdivých informací s úmyslem klamat druhého sice v principu nepředstavuje zcela nové téma (metody klamání nepřítele pomocí šíření nepravdivých informací a psychologického působení jsou fragmentárně zaznamenány již ve starověkém válečnictví), ale vzhledem k jeho aktuálnímu záběru, zacílení, metodám působení, možnostem technologických přenosů i rozsahu se jedná o zcela novou zkušenost v globálním měřítku, a to i v kontextu širšího působení hybridních hrozeb.

Vliv dezinformací na společnost může být značně destruktivní v mnoha rovinách. Cíleným ovlivněním konkrétních událostí (např. voleb či výsledků referenda) počínaje, až po dlouhodobou systematickou kontaminaci veřejného informačního prostoru. Ta může mít za následek relativizaci a zhoršování úrovně veřejné diskuse, provokovat reakce názorově odlišných stran znemožňující konstruktivní dialog, cíleným rozdmýcháváním citlivých témat vést k polarizaci politické debaty nebo i společnosti jako takové a k radikalizaci některých skupin. Důsledkem je ztráta důvěry veřejnosti v demokratické procesy, instituce a autority. Obzvláště nebezpečné pak může být takovéto jednání při „krizových situacích“, jako jsou zdravotní krize, živelní pohromy, teroristické útoky, závažné narušení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku či vojenské konflikty (jak nakonec ukazují i výsledky šetření mapující v České republice důvěru občanů ve vládní opatření v době koronavirové krize). Vypuštění klamných informací či zarámování informací do „správného“ kontextu, který vyhovuje šířiteli dezinformace, umožňuje „zamlžit“ informační prostor, vyvolat dezorientaci, apatii a negativní emoce, a výrazně tak ztížit oficiálním institucím proces zvládnutí následků

krizové situace. Cílená dezinformační kampaň, případně i spontánně druhotně ve větším rozsahu sdílené dezinformace, mohou dokonce krizovou situaci vyvolat.

K masivnímu šíření dezinformací přispívá značný rozvoj komunikačních a informačních technologií. Šířitelé dezinformací (organizace, jednotlivci, ale především státy jako součást hybridních kampaní a vlivového působení) zneužívají informační otevřenosti demokratických společností a principů, na nichž jsou postaveny, stejně jako „hluchých míst“ současného informačního prostoru. Cílené, systematické a záměrné vypouštění klamných či manipulativních informací je v rostoucím měřítku provozováno organizovanými subjekty, tzv. trollími farmami. Šířitelé dezinformací využívají falešných identit, počítačových programů, které uměle navyšují rozsah šíření dezinformací (tzv. botů), manipulace obsahu za pomoci „deepfakes“ aj. sofistikovaných nástrojů, na které stát zatím neumí dostatečně pružně a efektivně reagovat.

Příspěvek mimo jiné prezentuje výsledky dosavadních výzkumů, které dokladují, že odolnost české společnosti vůči dezinformačnímu působení je poměrně nízká, a to i ve srovnání s jinými evropskými státy (jako např. pobaltské státy, Francie, Velká Británie či Finsko¹), které na rozdíl od České republiky mají již vybudovány mechanismy obrany vůči působení dezinformací, či na jejich zlepšování pracují. Státy i nadnárodní celky jsou pod tlakem dezinformačních kampaní nuceny věnovat se stále cíleněji hledání možností, jak tomuto fenoménu čelit, jak zvýšit odolnost svých občanů vůči nepravdivým informacím, a jak optimálně nastavit nástroje, které by v tomto procesu byly nápomocny.

Autoři prostřednictvím tohoto příspěvku poukazují na nutnost věnovat se této problematice nejen v obecné rovině (např. vhodně zvládnutou strategickou komunikací státu vůči občanům a podporou odpovídajícího vzdělávání), ale také s důrazem na posilování odolnosti specifických cílových skupin, které v rámci svých profesních statusů mohou ovlivňovat svými názory a postoji široké spektrum příjemců (např. učitelé) a/nebo se nacházejí v takovém postavení, kdy osobní integrita a vymezení se vůči těmto postojům a názorům jsou nezbytnými předpoklady pro naplňování jejich profesní role (např. policisté). Resortní přístupy k čelení dezinformačnímu působení a zvyšování odolnosti cílových skupin by měly vycházet z jednotného přístupu státu² a respektovat specifika jednotlivých cílových skupin, dosah a dopady jejich působení na společnost. Měly by také vycházet z relevantních průzkumů, které detekují míru penetrace cílové skupiny dezinformačním působením, a nastavovat komplexní systém obrany vůči těmto vlivům, který bude vhodně propojovat rovinu strategickou, koncepční, rovinu vnitřních předpisů a interních aktů

¹ Cílené porovnání přístupů okolních či jiných srovnatelných evropských států k dezinformacím předpokládají autoři v navazujícím výzkumu a další publikační činnosti.

² Problematika dezinformačního působení je na celostátní úrovni zatím řešena spíše v širším kontextu hybridní strategie. Na základě úkolu stanoveného Auditem národní bezpečnosti v roce 2016 vznikla v roce 2021 Národní strategie pro čelení hybridnímu působení (MO, 2021), kterou schválila vláda ČR svým usnesením dne 19. dubna 2021 č. 384. Jedná se o nadresortní materiál strategického charakteru, který je výsledkem společné práce Ministerstva obrany ČR, Úřadu vlády, Ministerstva zahraničních věcí ČR, Ministerstva vnitra ČR, zpravodajských služeb, Armády ČR a Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost. Navazující Akční plán pak stanovuje konkrétní úkoly, odpovědnosti a časový rámec pro naplňování cílů stanovených v Národní strategii pro čelení hybridnímu působení.

řízení, rovinnou metodickou, a především ústit v ucelený systém podpory a vzdělávání v této oblasti.

Příspěvek se zaměřuje na jednu z takovýchto specifických skupin, kterým je nutné podle názoru autorů věnovat zvláštní pozornost, a to na příslušníky Policie ČR. Příslušníci Policie ČR se totiž nacházejí ve specifickém duálním postavení „příjemců“ dezinformačních obsahů (stejně jako celá společnost), a zároveň jsou na ně optikou profesního statusu (příslušník Policie ČR je „úřední osobou“) kladeny zvláštní nároky a požadavky. Tyto se týkají především jejich morální bezúhonnosti, osobní integrity a schopnosti detekovat dezinformační obsahy, žádoucím způsobem se vůči nim vymezit, identifikovat jejich původce a odpovídajícím způsobem proti nim ve smyslu trestního řádu také zakročit (šíření dezinformací nebo trestné činy páchané pod jejich vlivem lze subsumovat pod skutkové podstaty mnoha stávajících trestných činů¹).

V pozici orgánu činného v trestním řízení se příslušníci Policie ČR podílejí na odhalování, prověřování a řešení trestné činnosti s dezinformacemi související. Právě v tomto ohledu musí disponovat potřebnými dovednostmi, schopnostmi a kompetencemi, které jim umožní v maximální možné míře dezinformační obsahy rozpoznávat, ověřovat jejich zdroje, a připisovat autorství konkrétním osobám, v jejichž případě by v úvahu přicházely trestněprávní konsekvence. Přestože Policie ČR řešila i v minulosti rozličné trestné činy verbální povahy, situace, ve které se nachází nyní, je pro ni nová a vyžadující řešení, jak s ohledem na vzrůstající nápad trestné činnosti tohoto typu, tak s ohledem na specifické zaměření, kontext či využití metody.

Cílem předkládaného příspěvku je tedy poukázat na naléhavost řešení problematiky dezinformačního působení vůči specifické profesní skupině, kterou jsou příslušníci Policie ČR; rámcově zmapovat současný stav řešení problematiky dezinformačního působení na národní i mezinárodní úrovni včetně dostupných relevantních výzkumných aktivit; identifikovat a analyzovat východiska implementovatelná do specifického prostředí Policie ČR a odvodit postupy vedoucí ke komplexnímu uchopení přístupu k čelení dezinformačnímu působení s důrazem na posílení odolnosti příslušníků Policie ČR vůči dezinformačním vlivům.

1 Stěžejní mezinárodní a národní aktivity na poli čelení dezinformačnímu působení

Evropská rada v březnu 2015 přijala závěry, ve kterých byla zdůrazněna potřeba čelit dezinformačním kampaním (v návaznosti na anexi Krymu) a volala po přípravě

¹ Jedná se např. o ustanovení § 184, odst. 1, 2 trestního zákoníku (trestný čin Pomluvy), § 357 trestního zákoníku (trestný čin Šíření poplašné zprávy), § 355 trestního zákoníku (trestný čin Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob), § 356 trestního zákoníku (trestný čin Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod), § 352 odst. 2 trestního zákoníku (trestný čin Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci), § 403 trestního zákoníku (trestný čin Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka), § 404 trestního zákoníku (trestný čin Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka), § 405 trestního zákoníku (trestný čin Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia) aj. trestné činy (např. proti životu a zdraví, ohrožující život nebo zdraví, proti svobodě, majetku apod.).

akčního plánu pro strategickou komunikaci.¹ V návaznosti na zasedání Evropské rady došlo též k založení East StratCom Task Force Evropské služby pro vnější činnost, přičemž tato pracovní skupina se stala součástí odboru pro strategickou komunikaci a analýzu informací (SG.AFFGEN.7, nyní SG.STRAT.2)² a provozují kampaň EUvsDisinfo³ (na základě pravidelných produktů Disinformation Review a Disinformation Index). Cílem EUvsDisinfo je zvyšování povědomí veřejnosti o dezinformačním působení Kremlu vůči Evropské unii a zlepšování odolnosti vůči mediální manipulaci.

Na úrovni EU existují další významné nástroje a iniciativy, které se zaměřují na širší rámec boje proti hybridním hrozbám, a to v důsledku změny bezpečnostní situace Evropské unie, na niž reaguje rozšířením svých kapacit. Zaměřuje se přitom zejména na vzájemnou provázanost mezi vnější a vnitřní bezpečností, jak přímo deklaruje v úvodu Společného rámce pro boj proti hybridním hrozbám z roku 2016. Za další klíčové počiny EU lze označit zřízení Evropského centra excellence pro boj s hybridními hrozbami (2017), které svou činností podporuje členské země EU i NATO v boji proti hybridním hrozbám včetně dezinformací,⁴ založení High Level Expert Group (HLEG, v rámci Evropské komise)⁵ pro problematiku fake news a on-line dezinformací,⁶ kdy stěžejním úkolem bylo vypracování Akčního plánu proti dezinformacím (2018),⁷ jehož pilíři jsou účinnější odhalování dezinformací a misinformací, koordinovaná reakce včetně zřízení speciálního systému včasného varování (Rapid Alert System – RAS)⁸ mezi orgány Evropské unie a členskými státy, plnění závazků Evropského kodexu zásad boje proti šíření dezinformací pro on-line

¹ European Council. *European Council meeting (19 and 20 March 2015). Conclusions, point 13.* [online]. 2015 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/21888/european-council-conclusions-19-20-march-2015-en.pdf>

² European External Action Service. *About the European External Action Service (EEAS), Structure and Organisation. Organisational Chart of the EEAS.* [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2022-07-01_EEAS%20Organisation%20Chart.pdf

³ European External Action Service. *EUvsDISINFO. About.* [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://euvsdisinfo.eu/about>

⁴ *What is Hybrid CoE.* [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.hybridcoe.fi/who-what-and-how/>

⁵ Evropská komise. *SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ, Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám. Reakce Evropské unie.* [online]. 6. 4. 2016 [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>

⁶ European Commission. *Final report of the High Level Expert Group on Fake News and Online Disinformation.* [online]. 12. 3. 2022 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>

⁷ European Commission. *Action Plan on Disinformation.* [online]. 5. 12. 2018 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf

⁸ European External Action Service. *Rapid Alert System.* [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/ras_factsheet_march_2019_0.pdf

platformy, sociální sítě a reklamní průmysl (Code of Practice on Disinformation),¹ či zvyšování povědomí a zlepšování pozice občanů v podobě kampaní zacílených na informovanost, podporu programů pro zvýšení mediální gramotnosti, podporu práce multioborových týmů a výzkumníků věnujících se tzv. fact-checkingu atd.

S dezinformačním působením souvisí také definování Evropského akčního plánu pro demokracii (2020),² jehož cílem je posílení pozice občanů a vybudování odolnějších demokracií podporou svobodných a spravedlivých voleb, posílením svobody sdělovacích prostředků a účinným bojem proti dezinformacím. Lze zmínit také Evropským parlamentem nově přijatý Akt o digitálních službách, který je zacílený mimo jiné na efektivnější ochranu spotřebitele a jeho práv v prostředí internetu, či odpovědnost provozovatelů on-line platforem.³ Díky této nové evropské legislativě by měl být přístup k digitálním službám modernější, transparentnější, otevřenější a svobodnější.⁴

Potřebu ochrany společnosti před nepřátelskou kybernetickou činností, hybridními hrozbami a dezinformacemi ze strany nepřátelských státních i nestátních aktérů v souvislosti s rostoucí mírou nestability, složitostí a rychlými změnami ve světě zmiňuje též Strategická agenda Evropské rady na léta 2019–2024.⁵

Problematicke dezinformací se pochopitelně věnuje také organizace NATO, která v roce 2015 zintenzivnila svou činnost směrem ke koncepčnímu uchopení přístupu k hybridním hrozbám (např. klasifikovaný dokument Strategie proti hybridnímu válčení a společný podíl s EU na výstupech již zmíněného Evropského centra excellence pro boj s hybridními hrozbami).

Na této úrovni byla také realizována řada projektů. Příkladem lze zmínit projekt šířeji věnovaný problematice hybridních hrozeb „Countering Hybrid Warfare“,⁶ který

¹ European Commission. *Code of Practice on Disinformation*. [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>

² European Commission. *European Democracy Action Plan*. [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en

³ Evropský parlament. *Digitální služby: Poslanci dali zelenou přelomovým pravidlům pro bezpečnější a otevřený internet*. [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20220701IPR34364/poslanci-dali-zelenou-prelomovym-pravidlum-pro-bezpecnejsi-a-otevreny-internet>

⁴ HOLUBOVÁ, Kristýna. Možnosti spolupráce v čelení hybridním hrozbám a zejména dezinformačním působením s akcentem na oblast vlivového působení cizí moci a potřeby vzdělávání příslušníků Policie České republiky. In GÖGHOVÁ, Kateřina, FERYNA, Jan a Dušan, REPÍK ed. 16. doktorandská konference: *Nové přístupy k zajištění bezpečnosti státu*. Brno: Univerzita obrany, 2022, s. 76-87. ISBN 978-80-7582-453-0. [online]. 2022 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://aktivity.unob.cz/dk/Documents/2022/Sbornik%2016.%20mezinárodní%20doktorandská%20konference.pdf>

⁵ Council of the European Union. *European Council Press release. A new strategic agenda 2019-2024*. [online]. 20. 6. 2019 [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>

⁶ MCDC. *Countering Hybrid Warfare Project: Countering Hybrid Warfare*. A Multinational Capability Development Campaign project. March 2019. [online]. 2019 [cit. 2022-07-10].

byl realizován v rámci multinárodní kampaně pro rozvoj schopností, fóra pro spolupráci při řešení výzev v oblasti sdílených schopností, a který představoval mnohonárodní snahu rozvíjet společné chápání hybridní války a koncepční pokyny pro boj proti hybridním hrozbám pod vedením britského Centra pro rozvojové koncepty a doktríny a Norského institutu pro mezinárodní záležitosti, přičemž projekt úzce spolupracoval s EU, NATO a Evropským centrem excelence pro boj proti hybridním hrozbám.

Dále lze zmínit aktivity sledující úroveň resilience příslušníků ozbrojených sil vůči hybridnímu působení a možnosti jejich výcviku a vzdělávání (např. Krassen Daskalov: *Hybrid warfare and the challenges it poses to psychological resilience training in the Bulgarian military*¹), či aktivity zacílené na boj s dezinformacemi vyvíjené na úrovni britské Government Communication Service, které v podobě příruček RESIST: Counter-disinformation toolkit (2019) a jejího aktualizovaného vydání RESIST II (2021) instruují zaměstnance britské státní správy. Tyto manuály se staly vzory i v dalších zemích. Překlad těchto materiálů po adaptaci do českého prostředí zajistilo Centrum proti hybridním hrozbám (CHH MV ČR),² kdy výstup lze považovat za kombinaci britského know-how s českými reáliemi. Příručka pro zaměstnance státního sektoru věnovaná posilování odolnosti státu vůči informačním operacím vznikla i na Slovensku (GLOBSEC, 2020) na základě inspirací u Civil Contingencies Agency (Švédsko).

Lze tedy konstatovat, že na mezinárodní úrovni je problematice dezinformací věnována soustředěná pozornost, a to zejména v širším kontextu hybridního působení. Čelení hybridnímu působení je důležitou součástí nově vydaného (v březnu 2022) EU Strategic Compass³ a NATO Strategic Concept,⁴ který byl přijat na summitu v Madridu ve dnech 29. – 30. června 2022. Česká republika se aktivně zapojuje například do činnosti EU Hybrid Fusion Cell, Evropského centra excelence pro čelení hybridním hrozbám ve finských Helsinkách, nebo v rámci NATO Counter Hybrid Support Teams. Od května 2021 má ČR znovu vlastního zástupce v East StratCom Task Force při Evropské službě pro vnější činnost.⁵

V rámci České republiky problematiku hybridních hrozeb (jichž jsou dezinformační kampaně součástí) zmiňují některé strategické dokumenty.

Dostupné z:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/784299/concepts_mcdc_countering_hybrid_warfare.pdf

¹ DASKALOV, Krassen. *Hybrid Warfare and the Challenge It Poses to the Psychological Resilience Training in the Bulgarian Military*. Information & Security: An International Journal 39, no. 3 (2018): 197-205. [online]. 2018 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.11610/isij.3917>

² RESIST. *Příručka pro boj s dezinformacemi*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, CHH, 2021 [online]. 2021 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/184262095-Resist-prirucka-pro-boj-s-dezinformacemi.html>

³ Council of the European Union. *A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade*. [online]. 21. 03. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>

⁴ NATO. *NATO 2022 Strategic Concept*. [online]. 29. 06. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf

⁵ *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2022, s. 4. [online]. 2022 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

V Bezpečnostní strategii České republiky¹ (2015) jsou uvedeny metody hybridního válčení, a to v souvislosti s hrozbami spočívajícími v oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně právních závazků v oblasti bezpečnosti. Tento dokument v řadě pasáží vyzdvihuje průběžně potřebu soudržnosti a spolupráce v rámci struktur, jakými jsou EU či NATO, tedy kolektivní rozměr zajištění obrany a bezpečnosti, přičemž právě tyto principy jsou velmi častým objektem zájmu účelových dezinformačních kampaní.

Audit národní bezpečnosti z roku 2016² pak problematice hybridních hrozeb věnuje samostatnou část, a to co do popisu této hrozby a evaluace rizik z ní vyplývajících, a uvádí též základní nástroje (legislativa, strategie, koncepce) pro eliminaci hrozeb a rizik. Každá kapitola je doprovázena SWOT analýzou a následnými doporučeními k posílení odolnosti. Právě v rámci SWOT analýzy je jako jedna ze slabých stránek identifikována „náchyllost části populace ČR k ovlivnění prostřednictvím propagandy a dezinformační kampaně a zpochybňování či podceňování existence takové propagandy některými veřejně činnými osobami“.³ Propagandu a šíření dezinformací popisuje jako prostředek informační války, kterým se cizí mocnosti pokouší působit na veřejné mínění. Cílem propagandy je pak především boření struktur vnitrosociální důvěry.

V roce 2021 na zmíněný dokument navázala Národní strategie pro čelení hybridnímu působení, kterou vypracovalo Ministerstvo obrany ČR ve spolupráci s dalšími resorty a zainteresovanými subjekty, a později její Akční plán (2022). Lze tedy konstatovat, že v oblasti systémového a celostního přístupu v rámci ČR došlo k podstatnému posunu. Národní strategie pro čelení hybridnímu působení si klade za cíl mimo jiné nastavit systém strategické komunikace státu schopný efektivně, koherentně, věrohodně a včasně předávat informace veřejnosti a dalším typům cílového publika, a to jak průběžně a preventivně, tak v reakci na konkrétní krizovou situaci. Tento systém má být založen na koordinaci a synchronizaci komunikačních aktivit všech relevantních resortů a prvků veřejné správy⁴. V rámci budování systémového a celostního přístupu také deklaruje vznik funkce koordinátora agendy čelení hybridnímu působení.⁵

¹ *Bezpečnostní strategie České republiky 2015*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5. [online]. 2015 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>

² *Audit národní bezpečnosti*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2016. [online]. 2016 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/audit-narodni-bezpecnosti.aspx>

³ Na což dlouhodobě upozorňují také bezpečnostní experti včetně zástupců Policejní akademie České republiky v Praze. Např. In: PAĎOUREK, Jan. *Rozdílné pohledy českých expertů a politiků na klíčové bezpečnostní hrozby: Jedna středoevropská lekce*. New Direction. [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://newdirection.online/2018-publications-pdf/NDreportCZ-RozdilnePohledy.pdf>

⁴ *Národní strategie pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2021. Kapitola 3: Strategické cíle, bod 19. [online]. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/N__rodn__strategie_pro__elen__hybridn__mu_p__soben__.pdf

⁵ *Národní strategie pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2021. Kapitola 3: Strategické cíle, bod 20. [online]. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/N__rodn__strategie_pro__elen__hybridn__mu_p__soben__.pdf

Úzká spolupráce probíhá také v rámci Odborné pracovní skupiny pro čelení hybridnímu působení, která je jedním z pracovních orgánů Bezpečnostní rady státu, a která představuje stěžejní platformu pro koordinaci této problematiky na národní úrovni. Zároveň dochází k upevňování strategického a legislativního rámce v několika oblastech, které působí v synergii s Národní strategií pro čelení hybridnímu působení. Významný milník v tomto ohledu představuje schválení Národní strategie kybernetické bezpečnosti ČR¹ a souvisejícího Akčního plánu Národní strategie kybernetické bezpečnosti ČR 2021–2025,² stejně tak jako schválení novely zákona o Vojenském zpravodajství,³ která rozšíří schopnosti ČR v kyberprostoru, mnohdy využívanému k hybridnímu působení. V roce 2021 vstoupil v platnost také zákon o prověřování zahraničních investic,⁴ který přispívá k ochraně společností strategických pro ČR a který zajišťuje povědomí o investiční bezpečnosti u soukromého sektoru.⁵

V oblasti posilování odolnosti společnosti dochází k vývoji zejména prostřednictvím vzdělávacích politik a aktivit. Mediální gramotnost a kritické myšlení jsou postupně zařazovány do rámcových vzdělávacích programů s cílem zvyšovat společenskou odolnost již na základních a středních školách.⁶ Svou roli v oblasti posilování odolnosti vůči vlivovému působení cizí moci (jehož jsou cílené dezinformační kampaně součástí) hrají i zpravodajské služby a Ministerstvo vnitra ČR, které poskytují školení pro státní zaměstnance. Téma hybridního působení je rovněž zohledněno ve vzdělávacích programech Diplomatie akademie Ministerstva zahraničních věcí ČR za účelem zvyšování povědomí a připravenosti diplomatického sboru. CHH v roce 2021 rovněž zpracovalo Protivlivový manuál pro sektor vysokých škol,⁷ který popisuje tvorbu systému ke zvýšení odolnosti vůči vlivovému působení cizí moci v tomto sektoru. V oblasti schopnosti včasné reakce došlo zejména ke zmapování některých oblastí stěžejních pro další nastavování adekvátní reakce na hybridní působení na celonárodní úrovni. Konkrétně byla vypracována například Zpráva o vývoji civilní a nouzové připravenosti státu v sedmi základních oblastech odolnosti NATO,⁸ která byla v květnu 2021 předložena Bezpečností radě státu.

¹ *Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky*. Praha: NÚKIB, 2020. [online]. 02. 12. 2020 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/strategie-akcni-plan/>

² *Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky*. Praha: NÚKIB, 2020. [online]. 02. 12. 2020 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/strategie-akcni-plan/>

³ Zákon č. 150/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství v platném znění.

⁴ Zákon č. 34/2021 Sb., o prověřování zahraničních investic a o změně souvisejících zákonů (zákon o prověřování zahraničních investic) v platném znění.

⁵ *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2022, s. 3. [online]. 2022 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

⁶ *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2022, s. 3. [online]. 2022 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

⁷ *Protivlivový manuál pro sektor vysokých škol*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, CTHH, 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/protivlivovy-manual-pro-sektor-vysokych-skol.aspx>

⁸ Schválena usnesením ze 79. schůze Výboru pro civilní nouzové plánování ze dne 3. března 2021 č. 488.

Zároveň byla zpracována Analýza připravenosti ČR čelit závažné dezinformační vlně, která identifikuje nedostatky v připravenosti České republiky čelit dezinformačnímu působení velkého rozsahu¹ (v době dokončení příspěvku² nebyl tento dokument dostupný veřejnosti).

Významný posun představuje i zřízení funkce vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací³ (2022), který působí při Úřadu vlády jako poradní orgán vlády. Jeho úkolem je především komunikace s příslušnými ministry a vedoucími pracovníky orgánů státní správy, spolupráce a sladování činností složek státu, které se zabývají médii a dezinformacemi.

Do konce roku 2022 bude ještě zřízena (na základě plnění úkolů vyplývajících z Národní strategie pro čelení hybridnímu působení a jejího Akčního plánu) při Úřadu vlády funkce Poradce pro národní bezpečnost jako nadresortního koordinátora hybridních hrozeb, dezinformací a dalších závažných nadresortních bezpečnostních problematik. Na Úřadu vlády tak vznikne platforma pro koordinaci a komunikaci mezi subjekty bezpečnostní politiky s cílem zajistit užší spolupráci zpravodajských a bezpečnostních složek a efektivní postup proti dezinformacím a hybridním hrozbám.⁴

Také v rovině nevládní jsou v rámci ČR pro potřebu boje s dezinformacemi a podporu mediální gramotnosti vytvářeny a šířeny dílčí metodiky, analýzy, ověřovací pomůcky, osvětové kampaně, pedagogické návody či jiné výstupy, které vznikají na úrovni specializovaných webových platforem, fact-checkingových nástrojů, aktivit neziskových organizací, think thanků i soukromých subjektů, univerzit a dalších, a které jsou adresovány nejširší veřejnosti či specifickým cílovým skupinám – média, senioři, studenti, žáci apod. (mimo jiné Demagog.cz, Manipulatori.cz, JSNS.cz, Nelez.cz, Seduo.cz, Sémantic Visions, Nadační fond české nezávislé žurnalistiky, Čeští elfové, Server iROZHLAS.cz a Radiožurnál - projekt Ověřovna! ad.). Zmínit je nutno také aktivity European Digital Media Observatory, zejména pak Central European Digital Media Observatory⁵ (se sídlem v Praze), které sdružuje ověřovatele faktů, odborníky na mediální gramotnost a akademické výzkumné pracovníky v otázce lepšího porozumění dezinformacím a jejich analýzám. Cílem této platformy je přispět k hlubšímu pochopení dezinformací, relevantních aktérů, vektorů, nástrojů, metod, dynamiky šíření, cílů a dopadu na společnost.

¹ *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2022, s. 4. [online]. 2022 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

² 07/2022.

³ Ustanoven usnesením vlády č. 153 ze dne 2. března 2022, o zřízení funkce zmocněnce pro oblast médií a dezinformací. In: *Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací*. [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenci_vlady/vladni-zmocnenec-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-194841/

⁴ *Programové prohlášení vlády*. [online]. 7. 1. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>

⁵ Středoevropská observatoř digitálních médií. [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://cedmohub.eu/cs/>

Téma hybridního působení je v neposlední řadě také jednou z priorit českého předsednictví Radě EU v roce 2022, a to zejména v souvislosti s předsednictvím Horizontální pracovní skupině pro posilování odolnosti a čelení hybridním hrozbám.¹

2 Hlavní poznatky z vybraných výzkumných šetření v oblasti působení dezinformací na společnost

Tato kapitola představuje vybrané dostupné výsledky výzkumů realizovaných v České republice k problematice dezinformací, hodnotí jejich aplikovatelnost ve vztahu k duálnímu postavení příslušníků Policie ČR vůči dezinformačnímu působení a tematizuje roli bezpečnostního výzkumu jakožto možného cíleného nástroje v boji proti dezinformačnímu působení.

Pravidelně se problematice dezinformací věnují zejména výzkumy agentury STEM, Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR či agentury Focus.

Již v roce 2016 konstatovaly závěry z výzkumu agentury STEM, že čtvrtina Čechů (25,5 %) věří dezinformacím a dezinformačním projektům. Překvapivých 24,5 % respondentů také deklarovalo větší důvěru alternativním médiím (Parlamentní listy, AC24.cz, PrvníZprávy.cz), než tradičním. Zároveň byl vysloven předpoklad, že počet lidí, kteří nedůvěřují tradičním médiím, poroste, jelikož mainstreamová média jsou jedním z klíčových cílů prokremelských dezinformačních snah.²

V roce 2019 provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR na základě zadání Ministerstva vnitra ČR „Výzkum veřejného mínění k problematice dezinformací“. Cílovou skupinou reprezentativního výzkumu byla populace starší 15 let. Sběr dat proběhl³ metodou osobního dotazování (kombinace CAPI a PAPI) na základě standardizovaného dotazníku. Celkem bylo dotázáno 1015 respondentů vybraných kvótní metodou podle kraje, velikosti místa bydliště, pohlaví, věku a vzdělání. Jedním z cílů výzkumu bylo zjistit, nakolik jsou vybrané dezinformační narativy, případně některé jejich aspekty, rozšířené v české populaci. Toto rozšíření bylo měřeno prostřednictvím souhlasu nebo nesouhlasu s vybranými výroky, které představovaly některé příklady dezinformačních narativů. Vybrané dezinformační narativy odpovídaly tématům, která rezonovala českou společností v roce 2019. Jedná se o kombinaci nepravdivých výroků a obecnějších výroků týkajících se politických názorů. Tematicky byly rozdělené na postoje k EU, NATO, migraci z cizích zemí,

¹ *Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2022, s. 4. [online]. 2022 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

² Na reprezentativním vzorku 1061 respondentů (obyvatel ČR starších 18 let) bylo testováno, do jaké míry veřejnost věří v dezinformace šířené pro-kremelskými, tzv. „alternativními“ médii. Byly použity dvě face-to-face techniky dotazování – PAPI (753 respondentů) a CAPI (308 respondentů). In: *Dopady dezinformačních operací v České republice: Shrnutí specializovaného sociologického šetření agentury STEM*. [online]. 2016 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://adoc.pub/dopady-dezinformačních-operací-v-eske-republice.html>

³ V termínu od 2. – 15. 11. 2019. In: *Výzkum veřejného mínění k problematice dezinformací: Závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: CVVM, 2019, s. 4. [online]. 06. 12. 2019 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/vyzkum-verejneho-mineni-k-problematice-dezinformaci.aspx>

obsahovaly narativ, že muslimové představují hrozbu, a testovaly také důvěru v česká veřejnoprávní média a postoje k aktérům zahraniční politiky – Rusku a Číně.

I v kontextu současné situace, kdy se samotné dezinformační obsahy značně proměnily v souvislosti s covid-19 a válkou na Ukrajině, jsou některé závěry plynoucí z tohoto šetření zajímavé a využitelné. Výzkum se nezaměřoval pouze na míru penetrace populace dezinformačními narativy a nálady veřejnosti, ale zkoumal také sledovanost a důvěru v dezinformační média a různé kvazi-mediální projekty, které publikují nepravdivé zprávy, či chování respondentů ve vztahu k dezinformačním obsahům. Předmětem výzkumu byla i korelace postojů k dezinformacím v závislosti na dosaženém vzdělání, v souvislosti s politickým chováním, důvěrou v ústavní instituce, volebním chováním a pozicí na pravolevé škále.

Za zmínku stojí, že již v roce 2019, tedy před „dezinformační vlnou“ v souvislosti s covid-19 a válkou na Ukrajině, uvedlo celkem 52 % dotázaných, že považuje šíření dezinformací za problém. Přitom 70 % respondentů zároveň uvedlo, že se občas setkávají s informacemi, u nichž mají podezření, že se jedná o dezinformace, přičemž pravost informace při takovém podezření ověřuje méně než polovina z nich (45 %). Pouze čtvrtina Čechů (25 %) pak navíc upozorní jejího původce či někoho dalšího, a přibližně pětina (21 %) takovou informaci dále sdílí, pokud ji považuje za zajímavou nebo důležitou, přestože může jít o dezinformaci. „Zajímavost“ nebo „důležitost“ takové informace však lze chápat v pozitivní i negativním významu, kdy lidé ji mohou sdílet, protože považují za důležité upozornit na danou dezinformaci, ale nemusí jí věřit (tedy v pozitivním smyslu), nebo ji mohou sdílet, protože jim informace konvenuje (v negativním smyslu).

Je třeba poznamenat, že takto koncipovaná výzkumná šetření, bez provázání s dalšími metodami, nemohou věrohodně zkoumat, zda respondenti skutečně rozpoznají dezinformační obsah či nikoli, a měří pouze subjektivní pocit respondenta, jeho „sebedůvěru“ v otázce, zda dokáže či nedokáže rozpoznat dezinformaci. V tomto ohledu byla česká veřejnost rozdělena téměř na dvě poloviny, kdy 42 % občanů deklarovalo, že je pro ně jednoduché dezinformace rozpoznat, a 43 % občanů uvedlo, že to pro ně jednoduché není (15 % občanů se k tomu nedokázalo vyjádřit). Výzkum zjišťoval také dopad šíření dezinformací na chování a postoje veřejnosti, přičemž 27 % dotázaných uvedlo, že někdo v jejich okolí změnil své postoje a chování pod vlivem dezinformací.

Dosah dezinformačních médií (AC24, Aeronet, Sputniknews) byl v té době v české populaci relativně malý, okolo tří čtvrtin populace tato média vůbec neznala. Z těchto výsledků vybočoval pouze zpravodajský internetový portál Parlamentní listy, který neznalo pouze 41 % obyvatel a 18 % uvedlo, že jej někdy čte. Celkem 14 % obyvatel pak důvěřovalo alespoň jednomu z uvedených dezinformačních médií (pokud mezi ně zahrneme i Parlamentní listy, jde o 29 % občanů). I přes velký nárůst internetového zpravodajství byla jako dominantní médium v roce 2019 označena televize (i když samotná frekvence jejího sledování silně korelovala s věkem, a to tak, že s vyšším věkem se zvyšovala frekvence jejího sledování, a nejmladší společenská skupina naopak sledovala celospolečenské dění spíše prostřednictvím sociálních sítí). Jako způsob, jímž dochází k dalšímu sekundárnímu šíření dezinformací v populaci, byl specificky zkoumán způsob chování občanů ve vztahu

k přeposílání řetězových e-mailů (kdy 12 % respondentů uvedlo, že řetězové e-maily dostává a obvykle je také dále přeposílá svým známým).¹

K výzkumům zaměřeným specificky na určitou cílovou profesní skupinu patří projekt „Vyučující v epidemii covid-19“, který realizovala společnost Člověk v tísni, o. p. s. (vzdělávací program JSNS) ve spolupráci s agenturou Focus. Dotazníkové šetření (formou online dotazování – CAWI) mezi vyučujícími druhého stupně základních a středních škol proběhlo v lednu 2021 a celkem se ho zúčastnilo 720 respondentů z 203 škol. Kvalitativní výzkum mimo jiné zkoumal názory vyučujících na epidemii covid-19 v mezinárodní perspektivě, porovnával jejich postoje k protiepidemickým opatřením Evropské unie, české vlády a jejich školy, a zjišťoval míru důvěry v informace poskytované o epidemii covid-19 českou vládou a českými médii.

Z výzkumu vyplynulo, že vládním informacím o epidemii koronaviru nedůvěřuje téměř polovina učitelů (49 %). Představy o tom, jak vznikl SARS-CoV-2 byly symetricky rozdělené mezi učitele, kteří předpokládali přirozený přírodní proces konstituce viru (29 %) a skupinu, která předpokládala, že virus byl uměle syntetizován v laboratoři, odkud unikl náhodně (29 %). Desetina respondentů (10 %) se domnívala, že virus byl nejen vytvořen uměle, ale i cíleně rozšířen. Opatření české vlády považovalo za adekvátní pouze 46 % učitelů s tím, že kritici vládních opatření byli opět symetricky rozděleni na ty, kteří považovali opatření vlády za přehnaná (25 %), a na ty, kteří je považovali za nedostatečná (26 %).

Více než třetina mladých vyučujících ve skupině 18–34 let pak souhlasila s tvrzeními, že covid-19 je běžné virové onemocnění podobné chřipce (36 %), pravidelné nošení roušek má negativní zdravotní důsledky (36 %), nebo že epidemie koronaviru je jen nafouknutá mediální bublina (37 %). Celých 37 % respondentů z této věkové skupiny také deklarovalo, že se nenechají očkovat proti onemocnění covid-19, protože je to nebezpečné². Velmi podobně dopadly výsledky výzkumu i na Slovensku.³ Přenos názorů a postojů na studenty zkoumán nebyl, pouze bylo konstatováno, že je pravděpodobné, že se tento rozštěp v názorech učitelů přenáší i na studenty.

Data týkající se míry důvěry české populace v dezinformace, které zazněly v informačním prostoru ohledně covid-19 (obecně, bez zaměření na cílovou skupinu) jsou však ještě kritičtější. Z výsledků výzkumu, který provedl STEM v roce 2021, lze vyčíst, že zhruba 40 % Čechů, kteří používají internet, věří fámám a konspiracím o epidemii covid-19. Nejvíce Češi věřili tomu, že vir byl uměle vyroben v laboratoři

¹ Výše uvedené závěry včetně uvedení procentuálních hodnot vyplývají z materiálu: *Výzkum veřejného mínění k problematice dezinformací: Závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: CVVM, 2019. 28 s. [online]. 06. 12. 2019 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/vyzkum-verejneho-mineni-k-problematice-dezinformaci.aspx>

² Uvedená data vyplývají z dokumentu: *Vyučující v epidemii covid-19: Závěrečná zpráva z dotazníkového šetření na základních a středních školách*. Praha: Focus, 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/nove/projekty/pruzkumy-setreni/vyucujici_v_epidemii_covid_19_zz_jsns.pdf.

³ *Hlavné správy a Zem a vek patria podľa prieskumu medzi najdôveryhodnejšie médiá medzi učiteľmi*. [online]. 3. 8. 2019 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1571691/hlavne-spravy-a-zem-a-vek-patria-podla-prieskumu-focusu-medzi-najdoveyrodnejšie-media-medzi-ucitelmi/>

(polovina populace) a že se epidemie záměrně využívá pro ovládnutí společnosti (41 % respondentů věřilo, že vláda úmyslně přehání rizika pandemie, aby mohla více kontrolovat občany, a 36 % online veřejnosti podezíralo nemocnice, že přehánějí údaje o nemocných covid-19, aby získaly více prostředků). Zhruba 10 % populace bylo nakloněno věřit i velmi extrémním dezinformacím, například tomu, že očkování má vést ke kontrole veřejnosti pomocí mikročipů. Zhruba 6 % online populace konspirace a mýty o epidemii dále aktivně šířilo po e-mailu nebo na sociálních sítích.¹

Další reprezentativní výzkum zaměřený (nejen) na problematiku dezinformací realizoval v roce 2022 opět STEM. Cílovou skupinou výzkumu TRENDY 3/2022 s podtitulem „Ruská agrese proti Ukrajině: Analýza nálad české veřejnosti“ byla populace starší 18 let. Sběr dat proběhl² kombinací metod osobního dotazování a online dotazování (CAWI + CAPI). Celkem bylo dotázáno 1171 respondentů, kteří byli vybráni metodou kvótního výběru. Na základě jeho výsledků lze konstatovat, že se počet Čechů, kteří považují dezinformace a jejich šíření za problém, výrazně zvýšil. Tentokrát celých 76 % občanů souhlasí s tvrzením, že šíření dezinformací je ohrožením pro bezpečnost České republiky.

Navzdory obavám z nepravdivých, cíleně šířených informací však pouze 23 % respondentů uvedlo, že si četli podrobnosti o tom, jak nenaletět dezinformačním kampaním. Naopak 72 % Čechů si myslí, že si přijímané informace ověřuje a nenechá se nachytat, často ovšem není v jejich moci rozlišit, zda se jedná o zdroje spolehlivé či nikoliv. Přes 70 % respondentů pak považuje za správné, když stát omezí nebo znemožní působení médií šířících dezinformace.

Z výsledků však také vyplynulo, že lidí, kteří by se k dezinformačním zdrojům dostávali napřímo, je v ČR pořád relativně málo (např. dezinformační server Aeronet zná pouze 5 % občanů), větší dosah mají spíše zdroje na pomezí dezinformací a bulváru, případně obsah sdílený na Facebooku či e-mailem.³ Zpracovatelé výsledků⁴

¹ Vyplývá to z průzkumu nezávislého ústavu STEM, který proběhl na přelomu ledna/února 2021 na reprezentativním vzorku 4537 respondentů (sběr dat technikou online dotazníku – CAWI). In: *Covid -19 a šířitelé konspiračních teorií: Průzkum postojů české veřejnosti*. STEM, 2021. [online]. 15. 03. 2021 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/studie-covid-19-a-siritele-konspiracnich-teorii/>

² Ve dnech 24. 3. – 6. 4. 2022. In: *Ruská agrese proti Ukrajině: Analýza nálad české veřejnosti: Veřejná část analýzy*. Analytická zpráva pro veřejnost z výzkumu STEM TRENDY 3/2022. Praha: STEM, 2022. 23 s. [online]. 19. 04. 2022 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2022/04/STEM_Ruska_agrese_proti_Ukrajine_analyza_nalad_ceske_veřejnosti_VER.pdf

³ Uvedená data vyplývají z dokumentu *Ruská agrese proti Ukrajině: Analýza nálad české veřejnosti: Veřejná část analýzy*. Analytická zpráva pro veřejnost z výzkumu STEM TRENDY 3/2022. Praha: STEM, 2022. 23 s. [online]. 19. 04. 2022 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2022/04/STEM_Ruska_agrese_proti_Ukrajine_analyza_nalad_ceske_veřejnosti_VER.pdf

⁴ Martin Buchtků a Nikola Hořejš. In: *Dezinformace ohrožují naši bezpečnost, myslí si Češi. Většina souhlasí s omezováním dezinformačních zdrojů*. STEM. Informace pro novináře, 11. 5. 2022 [online]. 2022 [cit. 2022-06-25]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/dezinformace-ohrozuj-nasi-bezpecnost-mysli-si-cesi-vetsina-souhlas-s-omezovanim-dezinformacnich-zdroju/>

konstatují, že „o dezinformacích toho moc nevíme, ale věříme si, že nenaletíme“, přičemž odkazují na předchozí výzkumy, které ukázaly, že pouze 30 % populace má povědomí o nepřátelských zemích, které se snaží záměrně šířit dezinformace.

Ve stejné době realizovala výzkumné šetření na téma „Vnímání dezinformací a svobody projevu v České republice a na Slovensku“ pro středoevropské výzkumné konsorcium Central European Digital Media Observatory (CEDMO) společnost Ipsos. První vlna proběhla na přelomu března/dubna, zhruba měsíc po vpádu ruské armády na Ukrajinu, a druhá vlna na přelomu dubna/května. Výzkumu se zúčastnilo 1026 respondentů starších 18 let. Stejný průzkum se uskutečnil na Slovensku, kde se ho zúčastnilo 1029 respondentů. Cílem bylo zjistit názory na dezinformační válku ze strany Ruska. Na základě jeho výsledků lze konstatovat, že si polovina dotázaných myslí, že Česko je součástí informační války vedené Ruskem.¹

V rámci bezpečnostních složek státu byl realizován interní průzkum u Armády ČR věnovaný stereotypům v chování jejich příslušníků na internetu, který proběhl v červnu a červenci roku 2021. Výzkum byl realizován oddělením expertních služeb pro oblast lidských zdrojů Agentury personalistiky Armády ČR. Dotazníkového šetření se účastnilo 524 respondentů (vojáků z povolání a občanských zaměstnanců) vybraných náhodným výběrem ze 4 vojenských útvarů. Výzkum se soustředil zejména na otázky objasňující, nakolik je počínání respondentů na internetu vědomé a bezpečné (oblast kybernetické bezpečnosti), ale rezonovaly zde okrajově také otázky směřující k možnému vstřebávání dezinformačních obsahů cestou internetového zpravodajství a sociálních sítí. Respondenti byli např. dotazováni, zda využívají k získání aktuálních informací nějaké internetové zpravodajské servery, či zda se jim někdy stalo, že si potřebovali informace získané na internetu ověřit (přičemž 67 % respondentů deklarovalo, že si některé informace získané z internetu raději ověřují z více zdrojů). K otázce, zda sdílí převzaté obsahy na sociálních sítích, se více než polovina respondentů se vyjádřila, že nikdy nesdílí převzaté obsahy na sociálních sítích, a pouze 4–5 % respondentů je sdílí s častější frekvencí několikrát týdně.

V širším kontextu hybridních hrozeb je nutno zmínit především aktuálně probíhající projekt bezpečnostního výzkumu (program IMPAKT1) „Resilience ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů vůči hybridním hrozbám“ (VJ01010122), na jehož řešení participuje Univerzita obrany a Masarykova univerzita, přičemž tento projekt je zaměřen na širší prozkoumání odolnosti ozbrojených sil (především AČR) a ozbrojených bezpečnostních sborů vůči elementům hybridní kampaně nepřátelských aktérů. Cílem tohoto projektu je vytvoření specifického nástroje pro hodnocení odolnosti ozbrojených bezpečnostních složek státu. Primárně se věnuje rovněž operacionalizace konceptu odolnosti vůči hybridní strategii v prostředí ozbrojených složek, jakožto základu pro vytvoření vlastního nástroje pro hodnocení odolnosti ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů vůči hybridnímu působení s cílem formulovat řešení ke zmírnění zranitelností a zvýšení odolnosti těchto složek.

¹ *Množství dezinformací na sítích stoupá, všimá si většina Čechů.* Novinky.cz [online]. 10. 05. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/internet-a-pc/clanek/mnozstvi-dezinformaci-na-sitich-stoupa-vsima-si-vetsina-cechu-40396383/>

Díličí souvislosti v linii tématu dezinformací byly řešeny také v rámci projektu „Manipulativní techniky propagandy v době internetu“ (MUNI/G/0872/2016), který byl zaměřen např. na projevy extremismu a nenávislné projevy v bezpečnostních sborech či proruskou propagandu v souvislosti s terorismem a extremismem.

Ve vazbě na kybernetickou linii hybridního působení pak lze uvést např. projekt „Experimentální výzkum individuálních reakcí v kyberprostoru“ (TL01000398) realizovaný ve spolupráci s NÚKIB a zaměřený na veřejnost a zvyšování její odolnosti vůči hrozbám s původem v kyberprostoru (2018).

Z předchozího textu je patrné, že ve vztahu k dezinformacím bylo v České republice doposud realizováno několik výzkumů veřejného mínění. Výzkumy zaměřené na cílové profesní skupiny jsou zatím spíše výjimečné. Výzkumné šetření, které by zkoumalo míru penetrace dezinformačním působením vůči příslušníkům Policie ČR, doposud realizováno nebylo, přestože právě oni se nacházejí v duálním postavení příjemců dezinformačních obsahů a zástupců moci veřejné, která se musí vůči těmto šířitelům odpovídajícím způsobem vymezit a případně proti nim v souladu s legislativou postupovat. Využitelnost dosavadních výzkumných šetření pro specifické potřeby Policie ČR je proto spíše nízká. V kontextu Policie ČR lze omezeně uplatnit obecné závěry výzkumů týkajících se celé populace, případně jejich výsledky mohou posloužit k lepšímu zacílení atributů, které by bylo vhodné v rámci výzkumu zaměřeného na příslušníky Policie ČR zmapovat a ověřit.

Vhodnou platformou k hledání možností, jak prověřit a zvyšovat odolnost příslušníků Policie ČR vůči dezinformačnímu působení, mohou být (vzhledem ke specifickému zacílení na příslušníky právě tohoto resortu) otevřené výzvy v bezpečnostním výzkumu Ministerstva vnitra ČR. Ten má tak potenciál stát se účinným nástrojem v boji proti dezinformačnímu působení, který umožní zkoumat a zjišťovat aktuální stav a v případě potřeby na něj reagovat odpovídajícími opatřeními. Vzhledem k dynamice a vývoji trendů spojených s dezinformačním působením je každopádně zapotřebí interdisciplinární uchopení výzkumu a ideálně jeho propojení se souvisejícími aktivitami akademických institucí.

3 Diskuse a východiska k řešení problematiky v kontextu Policie ČR

Česká bezpečnostní komunita se shoduje na tom, že cílené dezinformační kampaně (jak ty šířené domácími aktéry, tak ty řízené cizí mocí) v ČR již probíhají a jsou přímo či nepřímo spojeny především s aktivitami a zájmy Ruské federace a Čínské lidové republiky. Kromě Auditů národní bezpečnosti na ně již několik let upozorňují výroční zprávy Bezpečnostní informační služby i Vojenského zpravodajství. Označení Ruska a Číny jako zdrojů výrazného bezpečnostního ohrožení České republiky v této oblasti potvrdilo také výzkumné šetření provedené na Policejní akademii České republiky v Praze na přelomu let 2019/2020, jehož respondenty byla elitní skupina analytiků Bezpečnostní informační služby.¹

¹ Více viz PAĐOUREK, Jan. *Rozdílné pohledy českých expertů a politiků na klíčové bezpečnostní hrozby: Jedna středoevropská lekce*. New Direction. [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://newdirection.online/2018-publications-pdf/NDreportCZ-RozdílnéPohledy.pdf>

Jak ukázaly poslední celosvětové krize (zejména epidemie covid-19, válka na Ukrajině, uprchlická vlna, ekonomická a energetická krize), odolnost české společnosti vůči dezinformacím je v současné době nízká. Česká společnost nemá zabudované mechanismy společenské a institucionální kontroly vůči působení dezinformací, a míra ovlivnitelnosti české společnosti v kritických chvílích, vyjádřená její „ochotou“ a „náchylností“ věřit úmyslně vytvářeným a šířeným klamným či manipulativním tvrzením, je relativně velká. Varující jsou zejména výsledky výzkumů pracujících s daty o epidemii covid-19, z nichž je jasně patrné, že masivní dezinformační kampaň spolu se špatně uchopenou strategickou komunikací státu vedla k fatální míře nedůvěry v kroky vlády, což se u části populace projevovalo i v neochotě dodržovat vládní opatření a nechat se proti covid-19 očkovat.

Chybí také podpora mediální gramotnosti a nezávislých fact-checkerů či pluralitního mediálního prostředí. Nedostatek kritického myšlení a mediální gramotnosti se projevuje především na digitálních platformách, kde dochází k sekundárnímu šíření falešných obsahů. Je nezbytné, aby stát aktivně podporoval mediální gramotnost a kritické myšlení, demokratickou debatu, transparentnost informačního prostředí i pluralitu médií. Zásadní v prevenci působení dezinformací je také vybudování mechanismu účinné strategické komunikace státu (mandátem k ní a kapacitami počínaje a relevantními nástroji konče).

I přes zjevnou akceleraci v akcentování této problematiky vládou (jak bylo popsáno v předchozí části příspěvku), lze konstatovat, že Česká republika je oproti jiným evropským státům poněkud pozadu v přístupu k boji proti dezinformacím, a tato oblast byla dlouhodobě podceňována. Důsledkem této skutečnosti je fakt, že v ČR zatím není stanoven národní gestor (nadresortní) politiky státu v oblasti dezinformací ani její koncepce. Česká republika tedy aktuálně nedisponuje žádným zastřešujícím strategickým či koncepčním dokumentem, který by určoval politiku státu v oblasti boje proti dezinformacím, a který by stanovoval gesci a kompetence při realizaci této politiky¹. Žádnému z orgánů státní správy tudíž není svěřeno, aby v rámci své gesční oblasti koordinoval problematiku boje s dezinformacemi ve smyslu nadresortní vládní problematiky, a tato oblast tak zůstává do značné míry nepokryta. Zároveň zatím nebyl vytvořen systém koordinované strategické komunikace státu (na jeho návrhu v současnosti pracuje resort Ministerstva obrany ČR, přičemž ale meziresortní gestor strategické komunikace státu určen nebyl).

Jak ukazují konkrétní kauzy,² vůči dezinformacím nejsou imunní ani specifické cílové skupiny, od kterých na základě jejich profesního statusu očekáváme, že budou

¹ Lze se domnívat, že gesci za tvorbu politiky v oblasti hybridních hrozeb (mezi jejíž aspekty patří i cílené dezinformační kampaně) převzalo Ministerstvo obrany ČR, v jehož gesci byl zpracován dokument Národní strategie pro čelení hybridnímu působení (2021), která je svou povahou materiálem „nadresortního“ charakteru. Tato gesce však není dosud závazně stanovena žádným legislativním aktem ani dokumentem nelegislativní povahy. Na tvorbě této politiky se podílí také CHH MV ČR, které spoluvytváří pracovní i koncepční materiály k dané problematice.

² Například mediálně prezentovaná kauza učitelky českého jazyka ze základní školy na Praze 6, jejíž hodina se zvrtila v proruský propagandistický výklad. In: *Covid i Ukrajina. Desetina učitelů na českých školách podléhá dezinformacím*. 08. 5. 2022 [online]. 2022 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ucitele-dezinformace-msmt-deti->

loajální k oficiálnímu přístupu státu a budou jej svými postoji reprezentovat a předávat dál. Vzhledem k vlivu, který tyto cílové skupiny mají na společnost, je nezbytné jim věnovat specifickou pozornost a zaměřit se na zvyšování mediální gramotnosti a cílené budování odolnosti těchto skupin. U některých profesních skupin již byly provedeny průzkumy orientované na míru penetrace dezinformačním působením (výzkumy zaměřené na cílovou skupinu učitelů), a výsledky nejsou příliš příznivé.¹ Taktéž informační či mediální gramotnost těchto skupin (stejně jako české populace obecně) je nízká. „Mezi učiteli je podstatná část těch, kteří se nedokážou orientovat v informačních zdrojích a více či méně se nechají ovlivnit i manipulacemi, jejichž neplatnost je při průměrné uživatelské orientaci na internetu ověřitelná. Už jen fakt, že čerpají ze zdrojů, které dezinformace šíří, vypovídá o povážlivě nízké míře informační gramotnosti,“ poznamenal odborník na vzdělávání a dezinformace Bohumil Kartous, který dodává, že učitel s omezenou informační gramotností nemůže vést žáky či studenty k jejímu osvojení.²

Pro další profesní skupiny však podobně zpracovaná data většinou chybí a můžeme se orientovat pouze podle průzkumů zacílených na širší veřejnost. Ty jsou do jisté míry využitelné (postoje a názory cílových skupin do určité míry odráží postoje a názory zastoupené ve společnosti jako celku), nicméně zvláště u těch cílových skupin, které se nacházejí v duálním postavení (nejen příjemců a případných šířitelů dezinformačních obsahů s možností ovlivnit díky své profesi masu lidí), kdy je od nich očekáváno nejen to, že dezinformační obsahy rozpoznají a vymezí se vůči nim, ale zároveň zakročí vůči jejich šířitelům (typicky příslušníci Policie ČR, zástupci justice a další), je nutné získat podrobnější data a zabývat se navazujícími otázkami. Mezi ně mohou patřit např. otázky, zda jsou příslušníci těchto cílových skupin odolnější vůči dezinformačnímu působení, než většina společnosti (společnost na ně klade vyšší nároky vyjádřené nutností absolvovat celou řadu testů včetně psychologických, aby mohli reprezentovat v dané profesní roli státní moc), zda náborové testy k Policii ČR dostatečně zkoumají postoje a názory budoucích příslušníků, či zda dostatečně

vyucovani-ukrajina-covid-eduin-kopecky-palackeho-univerzita-kartous.A220428_164848_domaci_lre?zdroj=vybava_idnes

¹ Uvedená data vyplývají z dokumentu: *Vyučující v epidemii covid-19: Závěrečná zpráva z dotazníkového šetření na základních a středních školách*. Praha: Focus, 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/nove/projekty/pruzkumy-setreni/vyucujici_v_epidemii_covid_19_zz_jsns.pdf

² *Covid i Ukrajina. Desetina učitelů na českých školách podléhá dezinformacím*. Idnes.cz/Zpravodajství. [online]. 08. 05. 2022 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ucitele-dezinformace-msmt-deti-vyucovani-ukrajina-covid-eduin-kopecky-palackeho-univerzita-kartous.A220428_164848_domaci_lre
Autoři výzkumu Český učitel ve světě médií, který provedla Univerzita Palackého v Olomouci a O2 Czech Republic, naopak vnímají výsledky výzkumu „optimisticky“ a konstatují, že přes 61 % učitelů rozpoznat a ověřit nepravdivý obsah dokáže. Taktéž se vymezují proti tvrzením prezentovaným v médiích, že by výzkum měřil úroveň „mediální gramotnosti“ učitelů. In: *Český učitel ve světě (dez)informací – umí čeští učitelé rozlišovat pravdivé a nepravdivé informace na síti? Většina ano!* [online]. 18. 09. 2021 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/pohledem-vedy/2306-cesky-ucitel-ve-svete-dez-informaci-umi-cesti-ucitele-rozlisovat-pravdive-a-nepravdive-informace-na-siti-vetsina-ano>

zohledňují atributy odolnosti (sociální, psychologické, institucionální a národní)¹ vůči takovému působení.

Na základě zjištění autorů, kteří jsou v kontaktu s příslušnými útvary Policie ČR a Ministerstvem vnitra a pravidelnými konzultacemi mapují současný stav a potřeby policejní praxe, lze konstatovat, že v současné době není vzdělávání příslušníků Policie ČR po této linii komplexně řešeno a chybí i metodické pomůcky, které by usnadňovaly příslušníkům Policie ČR orientaci v této problematice.²

Aktuální³ dezinformační narativy, které byly zaznamenány v policejním prostředí, mají povahu proruských narativů (převzaté lži a manipulace z Ruska, které očerňují ukrajinskou stranu, rozměňují pravdu, zasazují válku na Ukrajině do dlouhodobého globalistického kontextu, kdy je vykreslována jako další (po covidu) pokus, jak ovládnout svět apod.)⁴ a „uprchlických“ narativů,⁵ které se míchají s domácími ekonomickými problémy a kritikou vlády za rostoucí inflaci a ceny energií. Objevují se také tradičně narativy zaměřené proti Evropské Unii, v současné době především související s marginalizací vlivu českého předsednictví Radě EU. V loňském roce v tomto prostředí (stejně jako ve zbytku společnosti) rezonovaly dezinformace týkající se původu epidemie covid-19, podryvání důvěry vlády a zpochybňování její kompetentnosti situaci řešit, a zejména škodlivosti očkování proti tomuto onemocnění,⁶ což se projevovalo i určitou mírou neochoty k očkování, kterou vykazovalo více než 17 % policistů.⁷

¹ Koncept odolnosti vůči hybridnímu působení (jehož je dezinformační působení součástí) zkoumá Univerzita obrany spolu s Masarykovou univerzitou v projektu „Resilience ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů vůči hybridním hrozbám“ (VJ01010122), který je řešen v rámci programu Ministerstva vnitra ČR: Strategická podpora rozvoje bezpečnostního výzkumu ČR 2019 – 2025 (IMPAKT 1). Více viz BÍZIK Vladimír, KOSÁROVÁ Dominika, POTOČNÁK Adam a Richard STOJAR. *Hybrid interference: From the particular to a continuum: Empirical Test of the Multi-Dimensional Concept of “Hybrid”*. *Obrana a strategie* 1/2022. [online]. 15. 06. 2022 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2022/1-2022/clanky/hybridni-pusobeni-od-partikularity-ke-kontinuu.html>

DIVIŠOVÁ Vendula, FRANK Libor, HANZELKA Jan, NOVOTNÝ Antonín a Jan BŘEŇ. *The Whole is Greater than the Sum of the Parts: Towards Developing a Multidimensional Concept of Armed Forces Resilience Towards Hybrid Interference*. *Obrana a strategie* 2/2021. [online]. 16. 12. 2021 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2021/2-2021/clanky/celek-je-vetsi-nez-soucet-jeho-casti.html>

² Velmi omezeně využitelné jsou starší interní metodické pomůcky věnované nelegálním verbálním projevům, tyto jsou však zacílené víceméně na oblast extremismu.

³ V době dokončení příspěvku (07/2022).

⁴ Jde většinou o důvěru v převzatý obsah z cizích médií, případně videa několika málo českých šířitelů konspiračních teorií. Často jsou prezentována jako „odkrývání pravdy“, kterou běžná média neukazují. Důležitým aspektem se přitom jeví být skutečnost, že zdroj těchto informací často není okamžitě nebo prokazatelně ztotožnitelný s ruskou vládou.

⁵ Fám, které se šíří v souvislosti v přijímáním uprchlíků a pomocí uprchlíkům (tyto vycházejí především z domácího prostředí).

⁶ Údaje byly zjištěny z neveřejných zdrojů, konzultacemi v rámci útvarů Policie ČR.

⁷ Z neveřejných policejních statistik vyplývá, že více než 17 % policistů (téměř 6 900 policistů) se nenechalo očkovat proti covid-19 (konkrétní důvody, a tudíž podíl, jakým toto číslo odráží

K obecným důsledkům současné dezinformační kampaně v individuální rovině patří apatie a nezájem o veřejné dění, nedůvěra v informace vlády či mainstreamových médií, dezorientace v chaotických informacích, která ústí v relativizaci a nemožnost najít pravdu spolu s neochotou pravdu hledat, obviňování těch, kteří podporují Ukrajinu i Ukrajinců samotných z ekonomických problémů, i pocity, že vláda řeší uprchlické záležitosti nelogicky, zmateně, nespravedlivě vůči domácím obyvatelům, a roztáčí tak spirálu nabalujících se krizí s citelnými ekonomickými dopady na domácí obyvatele. V případě covid-19 patřilo k typickým důsledkům mimo jiné též nedodržování vládních opatření či jejich obcházení, a tím i následné ohrožování zejména zranitelnějších skupin populace či neochota nechat se proti onemocnění očkovat. V obou krizích pak navazovalo také sekundární sdílení škodlivých obsahů a další šíření dezinformací.

Je však potřeba zabývat se otázkou, zda v případě příslušníků Policie ČR, kteří se nacházejí ve zmíněném duálním postavení, může docházet i k sekundárním excesům, které hrubě kolidují s jejich profesním statutem a plněním služebních povinností a úkolů. Lze si představit například aktivní zapojení příslušníků na veřejných demonstracích a jiných veřejných vystoupeních, která mohou souviset s jejich názorovými, ideologickými a politickými postoji¹ (mnohdy napojenými též na dezinformační kontexty), kde vstupuje do hry jejich status coby občana a status profesní. V tomto kontextu byly zaznamenány excesy zejména v souvislosti s epidemií covid-19 vedoucí až ke kázeňským řízením.² Oblastí, kde se můžeme setkat s projevy příslušníků, ač deklarují svůj postoj jako status soukromé osoby, je pak rozhodně prostředí internetu a sociálních sítí, kde svými výroky podporují některé směry a názory, které mohou souviset s předsudečnou nenávistí, schvalováním agrese či podporou extremistických postojů ve vazbě na dezinformační obsahy.

Právě oblast kolize soukromých projevů příslušníků Policie ČR coby občanů může být zcela určující z hlediska následků na plnění služebních povinností. V této souvislosti by se dalo dokonce konstatovat, že v reálné praxi představují ohroženější skupinu, než je širší veřejnost, a to zejména právě proto, že se při plnění svých úkolů častěji setkávají s negativními jevy, a to v současnosti nejen klasickými psychopatologickými. Příkladem může být latentní rasismus. Díky zvýšenému kontaktu s informacemi, které běžná veřejnost nemá, a pracovnímu napojení na konkrétní osoby, které jsou nositeli, původci či šířiteli těchto jevů (a to včetně dezinformací) mohou tendovat ke snazšímu podléhání dezinformacím či jiným negativním jevům, pokud nedisponují dostatečnou mírou odolnosti. Přitom právě oni mají za úkol „dotáhnout věc“ do stádia trestního řízení.

V reálu jsou však sami ovlivňováni dezinformacemi ve smyslu nejistoty, či podpory některých dezinformačních obsahů a šířených narativů. Nelze tedy zamezit

absorpci dezinformačních narativů týkajících se covid-19 touto profesní skupinou, však zkoumány nebyly).

¹ Zde je třeba zdůraznit, že příslušník Policie ČR nesmí být z důvodu požadované apolitičnosti bezpečnostních sborů členem politické strany nebo politického hnutí ani vykonávat činnost v jejich prospěch (ustanovení § 47 odst. 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů v platném znění).

² *Policista s dezinformátorem útočí na kolegy. Na webu to sledují statisíce lidí.* Aktuálně.cz. [online]. 26. 07. 2022 [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/policista-s-dezinformatorem-utoci-na-kolegy/r~744c2e56081911ed8d680cc47ab5f122/>

možnosti, že vzhledem k jejich názorovým, hodnotovým a ideologickým postojům se daná věc do trestního řízení nedostane. Toto se v praxi dotýká zejména kauz spojených s případy předsudečné nenávisti. V tomto kontextu je potřeba zmínit, že dosud schází příslušná metodická opora, která by příslušníkům jejich práci ve výše zmíněném kontextu zjednodušovala, a také judikatura, která by dezinformační fenomén a s ním spojené skutky popisovala a poskytovala tak příslušníkům potřebná vodítka.

Dle názoru autorů by bylo vhodným řešením odrazit se od zmapování rozsahu a forem působení dezinformací na příslušníky Policie ČR v řadových i manažerských pozicích a zhodnotit v rámci výzkumu povědomí zástupců cílové skupiny o možnostech dezinformace odhalovat a nepodléhat jim, se zaměřením na vyjasnění podstaty jevů a procesů působících na míru odolnosti cílové skupiny vůči dezinformacím. Tyto výstupy by pak měly být využity jako vodítka pro přípravu vhodných edukačních nástrojů a mechanismů zaměřených na oblast boje proti dezinformacím a posílení odolnosti vůči nim. Ke zvýšení rezistence příslušníků Policie ČR a navýšení jejich kompetencí v oblasti řešení trestných činů souvisejících s dezinformačním působením přispěje také implementace vhodně zvolených nástrojů v oblasti posílení mediální gramotnosti a kritického myšlení. Zároveň by bylo vhodné provázat tyto výstupy s koncepční, strategickou a metodickou rovinou.

Hlavním cílem, který je potřeba sledovat, je tedy podle názoru autorů posílení odolnosti příslušníků Policie ČR vůči dezinformačním vlivům cestou cíleného vzdělávání.

Uvedený postup předpokládá možnost srovnání výsledků výzkumného šetření zaměřeného na míru penetrace prostředí Policie ČR dezinformačními vlivy (a stereotypy v chování policistů při vnímání a nakládání s dezinformačními obsahy včetně sledování míry jejich informační i mediální gramotnosti, úrovně kritického myšlení včetně roviny kognitivních procesů) s výsledky výzkumu, který by byl na základě porovnatelných kritérií realizován vůči veřejnosti. Toto srovnání vnímají autoři jako významné pro hledání odpovědí na otázku, zda jsou policisté (skrže nároky, které jsou na ně kladeny v rámci náboru k Policii ČR a přípravy, kterou procházejí) odolnější skupinou, než je veřejnost. Sekundárně by měly být zváženy také úpravy náborových testů (zejména psychologických) k policii, neboť atribut vyšší míry odolnosti vůči dezinformačnímu působení by měl být u příslušníka Policie ČR vyžadován, a proto by toto kritérium mělo být v přijímacích testech zohledněno a testováno.

Velmi žádoucí je podle názoru autorů také monitoring praxe zahraničních bezpečnostních sborů (zejména ve vztahu k zemím, které jsou v problematice členění dezinformačnímu působení podstatně dál, než Česká republika, a jsou nám geograficky blízké – např. Estonsko, Lotyšsko, Finsko, Slovensko, Rakousko) týkající se zvyšování odolnosti vůči dezinformačnímu působení s akcentem na edukační rovinu (legislativní opora, metodická a koncepční rovina, nástroje, výukové a vzdělávací možnosti, lessons learned, praktické obtíže a best practices). A to zejména z důvodu, že v rámci České republiky zatím cílený a systematický přístup chybí jak na úrovni státu, tak v rovině jednotlivých resortů, čemuž se částečně vymyká pouze resort Ministerstva obrany ČR. Ten pravidelně vzdělává své příslušníky v oblasti mediální gramotnosti a kybernetické bezpečnosti. Zvláštní pozornost pak věnuje proškolení vojáků vysílaných do zahraničních operací.

Jedním z cílů výzkumného šetření by mělo být určení faktorů, které zvyšují náchylnost příslušníků Policie ČR podléhat dezinformacím, jakož i vyjasnění podstaty jevů a procesů působících na míru odolnosti cílové skupiny vůči dezinformacím. Tyto závěry se jeví jako klíčové pro tvorbu edukačních nástrojů a mechanismů pro posílení schopnosti příslušníků Policie ČR čelit dezinformačním vlivům a pro zvýšení jejich kompetencí v oblasti řešení trestných činů souvisejících s dezinformačním působením. V kontextu těchto nástrojů je ale nezbytné zkoumat nejen atributy odolnosti příslušníků Policie ČR, ale i vhodné metody vedoucí ke zvyšování jejich rezistence vůči dezinformačnímu působení, a tyto implementovat do vzdělávacích procesů a materiálů (ovládání nástrojů a znalost platform fact-checkingu, využívání reverzního vyhledávání informací, práce s metadaty, geolokacemi, i povědomí ohledně dalších metod jako je prebunking, debunking aj.).¹ Dezinformace totiž „fungují“ zejména ve chvílích, kdy rezonují s naším vlastním přesvědčením a s našimi předsudky. Řešením je tedy trénovat u příslušníků Policie ČR schopnost kritického myšlení, filtrování a ověřování informací, apriorní rozpoznávání emocionálně zaměřených obsahů jakožto obsahů, které vykazují určitý manipulační potenciál, posilovat mediální a informační gramotnost apod.

Logickou odezvou na hrozby spočívající v dezinformačním působení by měla být též tvorba či úprava koncepčních materiálů v gesci Policie ČR. Jedním z nich je chystaná Koncepce vzdělávání příslušníků Policie ČR. Vytvoření Koncepce vzdělávání příslušníků Policie ČR, která by udávala strategický směr, zastřešovala vzdělávání příslušníků, ale také reflektovala témata průřezová i témata aktuálně vyvstávající na základě proměnlivé bezpečnostní situace, je dle zjištění autorů zařazeno mezi prioritní úkoly policie na úseku vzdělávání a odborné přípravy. Jedním z takových témat, jehož zpracování do plánovaného koncepčního dokumentu je akutní, je právě dezinformační působení a potřeba mu odpovídajícím způsobem v rámci policejního sboru čelit.

Autoři příspěvku navrhuji začlenit do rámce této koncepce text, který dezinformační působení definuje s ohledem na specifické potřeby policie, stanoví odpovídající přístup ze strany Policie ČR v linii koncepční s průmětem do relevantních vzdělávacích mechanismů i konkrétních úkolů, a který reflektuje reálnou potřebu vytyčení kompetencí v boji proti dezinformacím jednak v rámci plnění služebních úkolů při řešení trestné činnosti s dezinformacemi související, ale i v rámci obecných požadavků na profil příslušníka Policie ČR. Text by měl zároveň reagovat na výsledky výzkumného šetření, které přiblíží míru penetrace policejního sboru dezinformačním působením a jeho dopady dovnitř i vně policejního sboru, a zaměří se na identifikaci klíčových faktorů korelujících s mírou odolnosti příslušníků Policie ČR vůči dezinformačním vlivům. Důraz by měl být kladen na rovinu edukační ve vazbě na vzdělávací programy pro základní odbornou přípravu, průběžné i manažerské vzdělávání.

¹ Viz např. studie *Testing the Efficacy of Attitudinal Inoculation Videos to Enhance COVID-19 Vaccine Acceptance: Quasi-Experimental Intervention Trial?* na níž je odkazováno In: *Sama jsem naletěla, říká žena, která chce „očkovat“ proti dezinformacím. Seznam Zprávy.* [online]. 06. 07. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-sama-jsem-naletela-rika-zena-ktera-chce-ockovat-proti-dezinformacim-208229/>

Dalším koncepčním materiálem, kam je nutné tuto problematiku adekvátně promítnout, je Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027.¹ Problematika dezinformací je zde pouze okrajově zmíněna, a to v kap. 3.1.1 Boj proti terorismu a extremismu v souvislosti s prevencí radikalizace a projevy nenávisti v online prostředí. Zde se v rámci aktualizace nabízí zaměřit se na širší aspekty dopadů dezinformací v prostředí Policie ČR, možné kroky vedoucí ke zvyšování povědomí příslušníků o tomto fenoménu, posilování odolnosti vůči dezinformačnímu působení, a též na nástroje, kterými lze tyto procesy podpořit. Zejména v kontextu deklarované ambice tohoto dokumentu (zabývat se připraveností Policie ČR na změny bezpečnostní situace, prevencí řešení zásadních bezpečnostních fenoménů současnosti a potřebou reakce na globální světové trendy) je zřejmé, že implementace problematiky dezinformačního působení a jeho vlivu do aktualizovaného znění Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027 je nevyhnutelná. Dokument je navíc koncipován jako zastřešující rámec pro dílčí strategické a koncepční materiály Policie ČR, které se věnují jednotlivým oblastem a problematikám, což činí tuto potřebu ještě naléhavější.

Ačkoli Koncepce ve svém obsahovém rejstříku v rámci podkapitol věnovaných specifickým cílům Policie ČR předjímá podkapitulu věnovanou potírání informační kriminality a boji s dezinformacemi, zmíněná podkapitola (3.1.3) se omezuje pouze na potírání kybernetické kriminality. Jak již bylo naznačeno, téma dezinformací je v rámci materiálu zmíněno pouze v kontextu podkapitoly 3.1.1 Boj proti terorismu a extremismu (kapitola 3.1 Cíle Policie ČR reagující na globální a mezinárodní hrozby), která v souvislosti s prevencí radikalizace hovoří o fenoménu tzv. hate crime a projevech nenávisti v online prostředí, kdy je jako častý prvek, který posiluje projevy nenávisti, zmíněno šíření dezinformací nebo účelově interpretovaných informací tak, aby v širší veřejnosti vzbuzovaly negativní emoce vůči určitým skupinám obyvatel. Konkrétně je zdůrazněna nutnost zaměřit se na prevenci takového jednání nebo šíření veřejného povědomí o možném trestněprávním postihu či závažnosti takového jednání. V širším dosahu je pak zmíněna problematika dezinformací ve smyslu potenciálu manipulovat s veřejným míněním v klíčových oblastech, a to v kontextu vlivového působení cizí moci. Zde dokument za klíčový považuje proces identifikace takového obsahu. Samostatná podkapitola, která by rozvíjela téma tohoto společensky nebezpečného fenoménu, a to zejména ve vazbě na potřebu zvyšování odolnosti příslušníků Policie ČR vůči dezinformačnímu působení, v materiálu zařazena není.

Novější relevantní resortní materiály již téma reflexivně zmiňují (např. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020 a související Koncepce boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti 2021-2022 a její Akční plán pro toto období, které si kladou za cíl posílit schopnosti příslušníků Policie ČR bojovat s dezinformacemi s prvky xenofobie), ovšem bez zasazení do širšího rámce. V tomto kontextu by tedy aktualizace Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027 jednoznačně přinesla logické rozšíření materiálu o obsah reagující na aktuální bezpečnostní hrozbu, a především stvrzení strategického přístupu managementu Policie ČR k tomuto fenoménu. Zároveň by stanovila jasná východiska pro zpracování Koncepce vzdělávání příslušníků Policie ČR ve vztahu

¹ *Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2020. [online]. 2020 [cit. 2022-07-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/dokumenty-policie-ceske-republiky.aspx>

k posilování odolnosti příslušníků policie vůči dezinformačnímu působení a k navyšování jejich kompetencí potřebných při řešení souvisejících trestných činů.

Jako neméně důležité se (na základě autory zmapovaných potřeb policejní praxe) jeví propojení rovněž s rovinou metodickou ústící ve vytvoření metodické pomůcky zacílené na posílení schopností příslušníků Policie ČR čelit dezinformačním vlivům a zvýšení jejich kompetencí v oblasti řešení trestných činů souvisejících s dezinformačním působením. V úzké provázanosti na výstupy směrem ke vzdělávacím programům by tak byla vhodně doplněna metodická a edukační linie. Obsah takového metodického materiálu by měl vycházet z dat získaných na základě empirického šetření zaměřeného na cílovou složku, z teoretických východisek a z poznatků získaných monitoringem policejní praxe v úzké spolupráci s policejními funkcionáři, do jejichž gesce spadá policejní vzdělávání a služební příprava.

Metodická pomůcka tohoto charakteru v resortu ministerstva vnitra zatím absentuje. Ačkoli existují interní metodické materiály, které se zaměřují na verbální projevy trestné činnosti v kontextu extremismu,¹ lze konstatovat, že tyto materiály specificky cílí pouze na kompetence příslušníků Policie ČR a státních zástupců v souvislosti s rozpoznáním extremistických projevů či s posuzováním nenávisně či předsudečně motivovaných trestných činů, kdy cílem těchto pomůcek je poskytnout vodítko, jak takové výroky posuzovat. Současný rozsah rozličných forem dezinformačního působení je však zcela nový a bezprecedentní, a tyto materiály jsou tudíž využitelné jen velmi omezeně.

Tyto výstupy do roviny strategické, koncepční a metodické by měly být vhodně provázány s vývojem nejen na straně dezinformační scény, ale i na straně tvorby státní politiky boje proti dezinformacím včetně předpokládaných změn v oblasti právní úpravy pro posílení možnosti čelit dezinformacím, neboť ty jsou Ministerstvem vnitra ČR řešeny po samostatné linii na základě naplňování úkolu č. 15 Akčního plánu k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení schváleného Vládou ČR v listopadu 2021 s termínem dosažení do 30. 6. 2022.

Autoři příspěvku reflektovali potřebnost zde uvedených výstupů v rámci přípravy projektu DEZINFOPOL (Odolnost příslušníků Policie České republiky vůči dezinformačním vlivům a možnosti posilování jejich rezistence prostřednictvím vzdělávání, PID: VK01020187), který předložili do 1. veřejné soutěže MV ČR programu OPSEC. Hlavními beneficienty (a zároveň pravidelnými konzultanty) těchto výstupů jsou vybrané útvary Policie ČR, jenž (vzhledem ke své působnosti) hrají klíčové role ve vztahu k dezinformačnímu působení. Jedná se zejména o Úvar policejního vzdělávání a služební přípravy Policie ČR (jehož kompetencí je mimo jiné stanovení koncepce policejního vzdělávání, stanovení a aplikace systému odborného vzdělávání příslušníků policie a zaměstnanců, výkon analytické, plánovací, metodické, kontrolní a koordinační činnosti pro oblast policejního vzdělávání, či příprava, schvalování a realizace vzdělávacích programů a vzdělávacích projektů); ale také Centrum proti hybridním hrozbám MV ČR, Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV Policie ČR (Sekce terorismu a extremismu - Odbor politického terorismu a extremismu) nebo Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy (Odbor terorismu a extremismu).

¹ *EXTREMISMUS – metodický materiál pro vnější službu* (MV ČR, 2018) a *Metodická pomůcka pro policisty a státní zástupce k nenávisným projevům (nejen) na internetu* (MV ČR ve spolupráci s Nejvyšším státním zastupitelstvím, 2019).

Implementací do edukačních programů a koncepčního rámce je však předpokládáno zajištění širšího dosahu napříč policejním sborem.

Budoucím záměrem autorů při řešení projektu DEZINFOPOL je tedy obsáhnout co nejkomplexněji a systémově všechny segmenty systému policejního vzdělávání v souladu s cílem, kterým je posílit odolnost příslušníků Policie ČR vůči dezinformačním vlivům, a zároveň zvýšit jejich schopnosti se v této problematice orientovat, a tuto problematiku z pozice orgánu činného v trestním řízení řešit.

Závěr

V souvislosti s koronavirovou epidemií a válkou na Ukrajině došlo k enormnímu nárůstu šíření dezinformací. Dezinformacím je denně vystavována prakticky celá společnost, a díky jejich sofistikovanosti je často obtížné odlišit je od pravdivých a nemanipulujících sdělení. Kvůli závažnosti dopadů dezinformačního působení jsou na mezinárodní úrovni i na úrovni vlád jednotlivých států přijímány nové koncepce a strategie, zřizovány nové funkce a zakládány nové instituce zabývající se bojem s dezinformacemi, či zaměřené šířeji na čelení hybridnímu působení. Za základní nástroje v boji proti dezinformacím jsou považovány strategická komunikace státu a systematické průběžné vzdělávání včetně zvyšování informační a mediální gramotnosti a kritického myšlení obyvatelstva.

Příslušníci Policie ČR se nacházejí ve specifickém – duálním postavení. Dezinformacím jsou vystavováni stejně jako běžní občané, ale navíc jsou v roli orgánu, který má za úkol v souladu se zákonem dezinformace odhalit, zjistit jejich původce a odpovídajícím způsobem proti nim zakročit. Z tohoto důvodu je celospolečensky žádoucí věnovat zvláštní pozornost kontinuálnímu sledování jejich odolnosti vůči dezinformačnímu působení a nalézání nových opatření k jejímu navyšování. Cílem příspěvku bylo především zmapovat současný stav řešení problematiky dezinformačního působení v kontextu duálního postavení příslušníků Policie ČR a navrhnout postup komplexního uchopení přístupu k posílení odolnosti příslušníků Policie ČR vůči dezinformačním vlivům.

Z poznatků syntetizovaných na základě provedené analýzy nedávných výzkumných šetření vyplývá, že odolnosti specifických profesních skupin vůči dezinformačnímu působení nebyla věnována odpovídající pozornost. Ve vztahu k Policii ČR jako součásti bezpečnostních složek státu je v České republice realizován pouze jeden výzkumný projekt, který dezinformační působení zkoumá v širším kontextu odolnosti vůči hybridním kampaním. Žádné výzkumné aktivity zaměřené na míru penetrace Policie ČR dezinformačními narativy dosud realizovány nebyly. Odolnost vůči dezinformačnímu působení není zohledněna ani v náborových testech k tomuto bezpečnostnímu sboru a nevěnuje se jí zatím systémově pozornost ani v rámci vzdělávání příslušníků Police ČR.

Jako komplexní řešení nevyhovujícího stavu je vzhledem ke specifickému zacílení na příslušníky resortu MV ČR navrhováno využití bezpečnostního výzkumu. Ten by mohl být využit jako základní nástroj ke zkoumání míry odolnosti příslušníků Policie ČR vůči dezinformacím, jakož i jevů a procesů souvisejících s atributy jejich odolnosti. Benefitem takového řešení je možnost zaměřit se na hledání vhodných opatření, která by vedla k posílení odolnosti vůči dezinformačnímu působení

a navýšení schopností příslušníků Policie ČR dezinformace odhalovat a potírat. Do výzkumu by podle názoru autorů měla být zapojena akademická obec spolupracující s praxí, a řešení by měla vhodně propojovat koncepční, strategickou i metodickou rovinu. Pouze na takovém základě lze postulovat edukační nástroje s ambicí obsáhnout co nejkomplexněji všechny segmenty systému policejního vzdělávání.

Literatura

- BÍZIK, Vladimír; KOSÁROVÁ, Dominika; POTOČNÁK, Adam a Richard STOJAR. *Hybrid Interference: From the Particular to a Continuum: Empirical Test of the Multi-Dimensional Concept of "Hybrid"*. *Obrana a strategie* 1/2022. [online]. 15. 06. 2022 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2022/1-2022/clanky/hybridni-pusobeni-od-partikularity-ke-kontinuu.html>
- DASKALOV, Krassen. Hybrid Warfare and the Challenge It Poses to the Psychological Resilience Training in the Bulgarian Military. *Information & Security: An International Journal* 39, no. 3 (2018): 197-205. [online]. 2018 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.11610/isij.3917>
- DIVIŠOVÁ, Vendula; FRANK, Libor; HANZELKA, Jan; NOVOTNÝ, Antonín a Jan BŘEŇ. *The Whole is Greater than the Sum of the Parts: Towards Developing a Multidimensional Concept of Armed Forces Resilience Towards Hybrid Interference*. *Obrana a strategie* 2/2021. [online]. 16. 12. 2021 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.obranaastrategie.cz/cs/archiv/rocnik-2021/2-2021/clanky/celek-je-vetsi-nez-soucet-jeho-casti.html>
- HOLUBOVÁ, Kristýna. Možnosti spolupráce v čelení hybridním hrozbám a zejména dezinformačním působením s akcentem na oblast vlivového působení cizí moci a potřeby vzdělávání příslušníků Policie České republiky. In: GÖGHOVÁ, Kateřina; FERYNA, Jan a Dušan REPÍK ed.16. doktorandská konference: *Nové přístupy k zajištění bezpečnosti státu*. Brno: Univerzita obrany, 2022, s. 76-87. ISBN 978-80-7582-453-0. [online]. 2022 [cit. 2022-07-04] Dostupné z: <https://aktivity.unob.cz/dk/Documents/2022/Sborník%2016.%20mezinárodní%20doktorandská%20konference.pdf>
- KURFÜRST, Jaroslav a Jan PAĎOUREK (eds.). *Za zrcadlem: Hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia, 2021. 387 s. ISBN 978-80-200-3237-9.
- PAĎOUREK, Jan. *Rozdílné pohledy českých expertů a politiků na klíčové bezpečnostní hrozby: Jedna středoevropská lekce*. *New Direction*. [online]. [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://newdirection.online/2018-publications-pdf/NDreportCZ-RozdilnePohledy.pdf>
- Audit národní bezpečnosti*. Praha: MV ČR, 2016. [online]. 2016 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/audit-narodni-bezpecnosti.aspx>
- Akční plán k Národní strategii kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2021 až 2025*. Praha: NÚKIB, 2021. [online]. 26. 7. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/infoservis/dokumenty-a-publikace/strategie-akcni-plan/>
- Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2022. [online]. 2022 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf

- Bezpečnostní strategie České republiky 2015*. Praha: MZV ČR, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5. [online]. 2015 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>
- Council of the European Union. *A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade*. [online]. 21. 03. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>
- Council of the European Union. *European Council Press release. A new strategic agenda 2019-2024* [online]. 20. 6. 2019 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>
- Covid-19 a šířitelé konspiračních teorií: Průzkum postojů české veřejnosti*. STEM, 2021. [online]. 15. 03. 2021 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/studie-covid-19-a-siritele-konspiracnich-teorii/>
- Covid i Ukrajina. Desetina učitelů na českých školách podléhá dezinformacím*. 08. 5. 2022 [online]. 2022 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ucitele-dezinformace-msmt-deti-vyucovani-ukrajina-covid-eduin-kopeccky-palackeho-univerzita-kartous.A220428_164848_domaci_lre?zdroj=vybava_idnes
- Český učitel ve světě (dez)informací – umí čeští učitelé rozlišovat pravdivé a nepravdivé informace na síti? Většina ano!* [online]. 18. 09. 2021 [cit. 2022-07-04]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/pohledem-vedy/2306-cesky-ucitel-ve-svete-dez-informaci-umi-cesti-ucitele-rozlisovat-pravdive-a-nepravdive-informace-na-siti-vetsina-ano>
- Český učitel ve světě médií: Výzkumná zpráva*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/149-cesky-ucitel-ve-svete-medii-2021/file>
- Dezinformace ohrožují naši bezpečnost, myslí si Češi. Většina souhlasí s omezováním dezinformačních zdrojů*. STEM. Informace pro novináře, 11. 5. 2022 [online]. 2022 [cit. 2022-06-25]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/dezinformace-ohrozujinasi-bezpecnost-mysli-si-cesi-vetsina-souhlasis-s-omezovanim-dezinformacnich-zdroju/>
- Dopady dezinformačních operací v České republice: Shrnutí specializovaného sociologického šetření agentury STEM*. [online]. 2016 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://adoc.pub/dopady-dezinformacnich-operaci-v-eske-republice.html>
- European Commission. *Action Plan on Disinformation*. [online]. 5. 12. 2018 [cit. 6. 3. 2022]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf
- European Commission. *Code of Practice on Disinformation*. [online]. [cit. 6. 3. 2022]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>
- European Commission. *European Democracy Action Plan*. [online]. [cit. 6. 3. 2022]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan_en

- European Commission. *Final report of the High Level Expert Group on Fake News and Online Disinformation*. [online]. 12. 3. 2022 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>
- European Council. *European Council meeting (19 and 20 March 2015). Conclusions, point 13*. [online]. 2015 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/21888/european-council-conclusions-19-20-march-2015-en.pdf>
- European External Action Service. *About the European External Action Service (EEAS), Structure and Organisation. Organisational Chart of the EEAS*. [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2022-07-01_EEAS%20Organisation%20Chart.pdf
- European External Action Service. *Rapid Alert System*. [online]. [cit. 6. 3. 2022]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/ras_factsheet_march_2019_0.pdf
- European External Action Service. *EUvsDISINFO. About*. [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://euvsdisinfo.eu/about>
- Evropská komise. *SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ, Společný rámec pro boj proti hybridním hrozbám. Reakce Evropské unie* [online]. 06. 04. 2016 [cit. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>
- Evropský parlament. *Digitální služby: Poslanci dali zelenou přelomovým pravidlům pro bezpečnější a otevřený internet*. [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20220701IPR34364/poslanci-dali-zelenou-prelomovym-pravidlum-pro-bezpecnejsi-a-otevreny-internet>
- EXTREMISMUS – metodický materiál pro vnější službu*. MV ČR, 2018.
- Hlavné správy a Zem a vek patria podľa prieskumu medzi najdôveryhodnejšie médiá medzi učiteľmi*. [online]. 3.8. 2019 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/blog/1571691/hlavne-spravy-a-zem-a-vek-patria-podla-prieskumu-focusu-medzi-najdoveyrodnejsie-media-medzi-ucitelmi/>
- Koncepce rozvoje Policie ČR do roku 2027*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2020. [online]. 2020 [cit. 2022-07-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/dokumenty-policie-ceske-republiky.aspx>
- MCDC. *Countering Hybrid Warfare Project: Countering Hybrid Warfare*. A Multinational Capability Development Campaign project. March 2019. [online]. 2019 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/784299/concepts_mcdc_countering_hybrid_warfare.pdf
- Metodická pomůcka pro policisty a státní zástupce k nenávislým projevům (nejen) na internetu*. MV ČR ve spolupráci s Nejvyšším státním zastupitelstvím, 2019.
- Množství dezinformací na sítích stoupá, všímá si většina Čechů*. Novinky.cz [online]. 10. 05. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/internet-a-pc/clanek/mnozstvi-dezinformaci-na-sitich-stoupa-vsima-si-vetsina-cechu-40396383/>

- Mýtům a konspiracím o covid-19 věří více než třetina české internetové populace.* STEM. Informace pro média, 2. března 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/mytum-a-konspiracim-o-covid-19-veri-vice-nez-tretina-ceske-internetove-populace/>
- Národní strategie pro čelení hybridnímu působení.* Praha: Ministerstvo obrany, 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/N__rodn__strategie_pro__elen__hybridn__mu_p__soben__.pdf
- Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky.* Praha: NÚKIB, 2020. [online]. 02. 12. 2020 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.nukib.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/strategie-akcni-plan/>
- NATO. *NATO 2022 Strategic Concept.* [online]. 29. 06. 2022 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
- Odolnost příslušníků Policie České republiky vůči dezinformačním vlivům a možnosti posilování jejich rezistence prostřednictvím vzdělávání.* PID: VK01020187. Projekt podaný do 1. veřejné soutěže programu OPSEC ke dni 8. 6. 2022 Policejní akademií České republiky v Praze (Řešitel: Mgr. Lenka Jakubcová, Ph.D.).
- Policista s dezinformátorem útočí na kolegy. Na webu to sledují statisíce lidí.* Aktuálně.cz. [online]. 26. 07. 2022 [cit. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/policista-s-dezinformatorem-utoci-na-kolegy/r~744c2e56081911ed8d680cc47ab5f122/>
- Programové prohlášení vlády.* [online]. 7. 1. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>
- Protivlivový manuál pro sektor vysokých škol.* Praha: MV ČR, CTHH, 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/protivlivovy-manual-pro-sektor-vysokych-skol.aspx>
- RESIST. Příručka pro boj s dezinformacemi.* Praha: MV ČR, CHH, 2021 [online]. 2021 [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/184262095-Resist-priucka-pro-boj-s-dezinformacemi.html>
- Ruská agrese proti Ukrajině: Analýza nálad české veřejnosti: Veřejná část analýzy.* Analytická zpráva pro veřejnost z výzkumu STEM TRENDY 3/2022. Praha: STEM, 2022. 23 s. [online]. 19. 04. 2022 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2022/04/STEM_Ruska_agrese_proti_Ukrajine_analyza_nalad_ceske_verejnosti_VER.pdf
- Sama jsem naletěla, říká žena, která chce „očkovat“ proti dezinformacím.* Seznam Zprávy. [online]. 06. 07. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-sama-jsem-naletela-rika-zena-ktera-chce-ockovat-proti-dezinformacim-208229/>
- Středoevropská observatoř digitálních médií. [online]. [cit. 2022-07-10]. Dostupné z: <https://cedmohub.eu/cs/>
- Vládní zmocněnec pro oblast médií a dezinformací.* [online]. 24. 3. 2022 [cit. 2022-07-06]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenci_vlady/vladni-zmocnenec-pro-oblast-medii-a-dezinformaci-194841/

- Vyučující v epidemii covid-19: Závěrečná zpráva z dotazníkového šetření na základních a středních školách.* Praha: Focus, 2021. [online]. 2021 [cit. 2022-07-03]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/nove/projekty/pruzkumy-setreni/vyucujici_v_epidemii_covid_19_zz_jsns.pdf
- Výzkum veřejného mínění k problematice dezinformací: Závěrečná zpráva z výzkumu.* Praha: CVVM, 2019. 28 s. [online]. 06. 12. 2019 [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/vyzkum-verejneho-mineni-k-problematice-dezinformaci.aspx>
- What is Hybrid CoE.* [online]. [cit. 2022-06-30]. Dostupné z: <https://www.hybridcoe.fi/who-what-and-how/>
- Zákon č. 34/2021 Sb., o prověřování zahraničních investic a o změně souvisejících zákonů (zákon o prověřování zahraničních investic) v platném znění.
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů v platném znění.
- Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství v platném znění.

Mgr. Lenka Jakubcová, Ph.D. (*1982)

She is a graduate of the Police Academy of the Czech Republic in Prague, where she has been working as an academic at the Department of Crisis Management since 2006. She has also been a lecturer at the Central European Management Institute since 2012. She focuses mainly on crisis management, population protection and the integrated rescue system. Since January 2023, she has been the leading investigator of the project Resilience of the Police of the Czech Republic to Disinformation Interference and the Possibility of Strengthening their Resistance through Education (VK01020187).

Mgr. Kristýna Holubová (*1977)

She is a graduate of Charles University, Faculty of Law. She is in position of the Head of the Division of Education, Police Education and Police Training Unit, Police of the Czech Republic. At the same time, she is an academic at the Department of Crisis Management of the Police Academy of the Czech Republic (specializing in security policy and international cooperation), where she is currently studying her PhD with a focus on the issue of disinformation. She participated in the integration processes of the Czech Rep. into the EU and Schengen cooperation and in the coordination of EU agendas within the Czech Police. She co-developed diverse EU education curricula and acted as a trainer, mentor and evaluator. She is a member of the Police President's Working Group for Science, Research and Innovation.

doc. Ing. Karel Šilinger, Ph.D. (*1985)

He specializes in the field of information and cyber operations in the context of hybrid operations of state and non-state actors. In the past, he also focused on military automated command and control systems. He received his PhD in 2013 in Military Management at the Faculty of Economics and Management of the University of Defence (Czech Republic). In 2017 he was appointed Associate Professor in Military Management at the Faculty of Military Leadership of the University of Defence following a successful habilitation procedure. He served in academia from 2013 to 2022 as Assistant Professor and Vice Dean for Research.